

Na bajtarskem prazniku v oktobru

O bajtarstvu je ob 70-letnici napisala knjigo »Ko se planina preobleče« Teja Hlačer. Ob tem praznovanju sta bili postavljeni dve fotografski razstavi Helene Plahuta in Cirila Velkovrha. Ko smo praznovali 75 let bajtarstva, je na planini v kapeli Marije Snežne daroval sv. mašo nadškof msgr. Uran.

1. junija 2013 smo ob Preskarjevi bajti v Velikem stanu odkrili spominsko ploščo dipl.inž.arh. Vlastu Kopaču ob njegovi 100-letnici rojstva, skupaj s Pašnimi skupnostmi Velike, Male in Gojske planine ter spominsko razstavo v Domžalskem domu, skupaj s PD Domžale. Udeleževali smo se tudi proslav ob 90-letnici GRS Kamnik, 120-letnici PD Kamnik in 120-letnici PZS in obletnicah drugih PD združenih v MDO Kamniškega območja.

Lani oktobra smo organizirali prvi SPOMINSKI POHOD po naši planini, v spomin na naše bajtarje in pastirje, katerih ni več med nami, a so s svojim delom prispevali neizbrisen pečat bajtarstvu.

Po planini večkrat popeljemo obiskovalce, da jim razkažemo del lepote tega kraljestva pod Grintovci. Glas o naši lepi Veliki planini smo ponesli v svet, na izletih in turah doma in v tujini.

V letošnjem letu so markacisti uredili tudi varen pristop v jamo Veternice!

Tako deluje naše Planinsko društvo »Bajtar« Velika planina. Lani v oktobru smo stopili v 85. sezono. Svoje dejavnosti bomo ohranjali še naprej. Še naprej bomo sodelovali s Pašno skupnostjo, ki nam odstopi »Parlament« za naše prireditve, s pastirji, kmeti, družbo Velika planina in gostinci na planini. Želimo si da bi še naprej učinkovito sodelovali, saj bodo le tako akcije uspešne. Življenjski utrip planine naj bo res v zadovoljstvo nas vseh.

Sestanke imamo vsako prvo sredo v mesecu pri Planinskem orlu v Stahovici. Pridružite se nam!

Želimo, da Velika planina ostane biser, ki ga moramo ohraniti bodočim rodovom. Zelene poljane naj takšne tudi ostanejo! Ob vznožju Grintovcev, pa naj ostaja kraljica Velika planina, ki si ta naziv vsekakor zasluži! Če si jo enkrat ogledate, bo vedno ostala v vašem spominu!

Viri in literatura:

- Tone Cevc, Velika planina, Ljubljana 1987
- Vlasto Kopač, Iveri z Grintovcev, Ljubljana 2006
- Vilko Rifel, Velika planina v odsevu časa, Kamnik 2010

Izdalo in založilo:

PD »Bajtar« Velika planina, zanj predsednik Herman Benčan
Besedilo: Helena Plahuta

Zasnova: Vinko Poličnik, Viki Lešnjak, Brane Koprivnikar,
Marko Costa, Tone Petek, Helena Plahuta

Fotografije: Helena Plahuta, arhiv Helene Plahuta in bajtarjev društva

Razstavljeni predmeti: last družine Boštjančič in bajtarjev našega društva

Priprava za tisk: Studio Dataprint d.o.o., Kamnik

Velika planina v začetku 20. stoletja

85 LET BAJTARSTVA

Naša Velika planina še vedno kraljuje kot kulisa v ozadju Kamnika, v naročju Grintovcev. Obiskovali so jo drenovci, turisti ... Dr. Schmidinger, notar iz Kamnika je podaril svojo kočo na obronkih planine Slovenskemu planinskemu društvu davnega leta 1910. Po dveh letih obnove je že sprejemala prve obiskovalce. A kmalu je bila za vse pretesna. Tako so v letu 1922, ko je bila odprta tudi v zimskem času in vseskozi zasedena, turisti premišljevali, kako naj odpravijo te težave. Kamničan Rajko Gregorc se je leta 1930 odločil in dogovoril za najem pastirske kočice čez zimo. Najel je Hautežovo bajto, njen lastnik je bil Janez Hautež iz Sidraža. Kar sam je na rami pritovoril čez Pasje Pečine iz Stahovice »gašperček«, si kočico oblepil s časopisnim papirjem in uredil prijetno bivališče. Skupaj z bratom Slavkom sta zaorala ledino in postavila temelje **bajtarstvu**. Lepo je bilo spuščati se s šmučmi po belih strminah, ogledovati planino v beli kristalni obleki... Mnogi so ga posnemali in kmalu so bile kočice po planini čez zimo oddane. Po Planini (Veliki, Mali in Gojski planini) so bile bajte zasedene v času, ko tam ni bilo pastirjev in živine. Druženje v bajtah (bajtarske družne) in v domovih je bilo vedno prijetno in zabavno. Vse več mladih se je odločilo in hodilo na Planino in najemalo kočice. Najeli so tudi nosače, da so jim nosili bremena čez Pasje pečine na planino. Ko so leta 1938 začeli hoditi s poštним avtobusom enkrat dnevno do Stahovice, je bilo že lažje. Tako se je bajtarstvo razvijalo iz leta v leto.

Turistovska kočica

Zimska Veliki Stan

V vojni vihri so bile kočice na planini, skupaj s kapelo Marije Snežne požgane. Po vojni so jih obnovili in kmetje so oddajali kočice turistom. Bajtarstvo je postalo vedno bolj priljubljeno in se je utrdilo. Način življenja je bil isti. Vse potrebno so prevažali s konji in vozovi. Tako so tovorili material za kočico in obnovo. Planina je postala dostopnejša, ko je tudi skozi

dolino Črne pričel voziti avtobus in so hodili na planino iz Črne in od Jurčka mimo Podkrajnika in Železničarskega doma na Kisovcu, ki je bil zgrajen leta 1952. Tovarna žičnica na Malo planino je bila speljana iz Črne leta 1951. Zgrajeni so bili Domžalski (1953), Jarški (1954) in Črnuški dom (1970). Tako je bilo več prostora tudi za bajtarje, saj so se družili tudi v domovih..

Domžalski dom

Železničarski dom na Kisovcu

Oblastniki so hoteli na planini graditi zadružne hleve in rušiti bajte, vendar so spoznali, da morajo zaščititi to izjemno, avtohtono kulturno dediščino naše Velike planine. Zasluge za to imajo dipl.inž.arh. Vlasto Kopač, dipl.umet.zg. Olga Zupan, tedanja direktorica Zavoda za kulturno dediščino v Kranju in dipl. etnolog Silvester Gaberšček, ki je skrb za planino prevzel za ing. Kopačem. Vsem trem gre posebna zahvala za ohranjanje naravne in kulturne dediščine na naši Planini.

Leta 1960 so začeli graditi tovorno žičnico iz doline Kamniške Bistrice na planino, za prevoz materiala za gradnjo zgornje postaje žičnice. Arhitekt Vlasto Kopač je bil projektant za obe postaji, spodnjo in zgornjo, pa tudi za hotel Šimnovec in zgornjo postajo sedežnice na vrhu Gradišča. Gostišče Zeleni rob pa je bilo zgrajeno pozimi 1962/63. Žičnica-gondola je pripeljala prve obiskovalce na planino leta 1963, sedežnica pa 1964.

Tako so planino obiskovali poleti in pozimi, ko tam »domujejo« bajtarji. Le-ti so se začeli organizirati med seboj, se povezovali in s kmeti, lastniki koč, imeli dobre odnose. Leta 1964 so sklenili, da bodo imeli sestanke v dolini vsako prvo sredo v mesecu, tako je še danes. Leta pa so kar tekla ... Organizirali so koledovanja, razvili svoj prapor (1966), bajtarsko značko (1967), od leta 1964 organizirali izletniške ture, izbrali svojega župana, fajmoštra, policajca ... Leta 1968 so se organizirali v Županstvo bajtarjev Velike planine, ki je bilo vsako leto bolj dejavno. V letu 1974 so se kot sekcija priključili PD Kamnik. Čez leta, pa je bilo 2. januarja 1989 na

občnem zboru na Veliki planini ustanovljeno Planinsko društvo »BAJTAR« Velika planina, s sedežem Stahovica 20. Registrirano in vpisano je v register društev pri SRS Občina Kamnik dne 18.1.1989 in je združeno z drugimi planinskimi društvi v RS v Planinski zvezi Slovenije.

Društvo deluje vsa leta, organizirane so dejavnosti :

- Koledovanje (od leta 1961)
- Pastirčkove igre (od leta 1984)
- Pustni smuk (od leta 1974)
- Turni smuk 1. maja (od leta 1964)
- Čiščenje planine
- Mala in velika tura
- Miholov pohod na Kokrsko sedlo (od leta 1990)
- Bajtarski praznik – golaž (od leta 1964)
- Izleti, pikniki

Društveni prapor in značka

Franc Erjavšek s prehodnim pokalom za 1. mesto na Turnem smuku 2013

Miha Habjan – Mihol je bil bajtar, dva krat župan bajtarjev, alpinist, gorski reševalec-vodnik lavinskega psa, ter nazadnje oskrbnik koč na Kokrskem sedlu.

Življenje je izgubil v nesrečnem naključju 20.8.1989 v koči na Kokrskem sedlu. Tam smo mu bajtarji postavili spominsko tablo, ki jo je izdelal naš bajtar Luka Boštjančič. Od leta 1990 je bilo dvaindvajset spominskih pohodov v njegov spomin.

Naši markacisti vestno opravljajo delo na poteh Velika planina-Dol-Kopišča in sodelujejo pri akcijah PD Kamnik. O njihovem delu so posneli film »Drugo življenje macesna«. Dejavnosti pa smo bili skozi vsa leta tudi na drugih področjih. Leta 1977 in 1986 smo sodelovali pri delih na Kokrskem sedlu (stopnice, plošča), leta 1988 izkopal temelje za postavitve kapel Marije Snežne, jih zabetonirali in s kamenjem sezidali dobre pol metra zidu na katerem stoji leseni del kapelice. Vsa zidarska dela in material za zidavo in tlak so prispevali bajtarji. Ob 60-letnici bajtarstva je Nace Novak napisal knjigo »Šestdeset let bajtarstva na Veliki planini«. Za 65 letnico je bila izdana bajtarska pesmarica »100 planinskih pesmi«, zanjo sta izbor naredila Miro Repič in France

Malešič, notni zapis pa Miro Repič. Ilustracije je izdelal Igor Rehar, fotografija na naslovnici pa je delo Staneta Klemenca. Pesem »Na Veliko planino«, napisana in objavljena v tej knjigi je postala naša bajtarska himna.

Ob tem jubileju so postavili tudi razgledno ploščo »Roža vrhov« na vrhu Gradišča (1666 m), za njo je najbolj zaslužen Miro Šuštar. Častitljivi jubilej, 80 let bajtarstva na tej naši prelepi Veliki planini, pa je v knjigi, ki jo je izdal Vilko Rifel in nosi naslov »Velika planina v odsevu časa« opisala Helena Plahuta, prav tako v Kamniškem zborniku (2012). Organizirali smo praznovanje 80-letnice našega častnega člana Petra Dolinška. Bajtarski krsti so se vrstili vsa ta leta.

